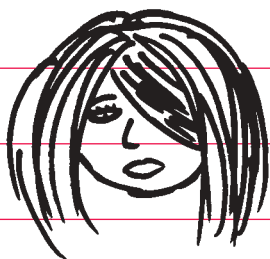

SB

Vår egen film - om mobbning

Ett filmprojekt kring mobbning
genomfört av tonårsflickor vid Furudals skola i Rättvik

Vår egen film - om mobbning

Ett filmprojekt kring mobbning
genomfört av tonårsflickor vid Furudals skola i Rättvik

En dokumentation av
Christina Nilsson-Padilla och Malin Lagergren

Svenska Filminstitutet

Box 27126
102 52 Stockholm
Telefon 08-665 11 00
Telefax 08-666 36 38
www.sfi.se/skolbio

Film i Dalarna

Kaserngården 13
791 40 Falun
Telefon 023-262 75
Telefax 023-262 79
www.filmidalarna.se

Rättviks kommun

Furudals skola
795 80 Rättvik
Telefon 0248-702 62
Telefax 0258-107 18
www.rattvik.se

Redaktörer: Klas Viklund och Clas Österholm, Svenska Filminstitutet

Foto: Ingvar Grau, Malin Lagergren, Christina Nilsson-Padilla

Grafisk formgivning: Anders Haglund

Denna skrift publiceras av Svenska Filminstitutet i samarbete med Film i Dalarna

Copyright © 2004 Författarna och Svenska Filminstitutet

Tryck: Edita Norstedts Tryckeri AB, Stockholm 2004

ISBN 91-85051-06-3

Innehåll

Inledning	5
Av Christina Nilsson-Padilla och Malin Lagergren	
Att hitta nya vägar i arbetet mot mobbning	6
Av Christina Nilsson-Padilla	
Processens utvecklande kraft	16
Av Malin Lagergren	
Filmpremiär på Furudals skola	21
Av Christina Nilsson-Padilla	
”Kul att vara regissör”	25
Av eleverna	
Filmhandledning till <i>Sånt är livet?!</i>	33
Av Christina Nilsson-Padilla	
Produktionsuppgifter	37
Mer att läsa	38
Till eleverna i åk 9 på Furudals skola	39
Brev från Barn- och utbildningsnämnden	

Inledning

I FURUDALS SKOLA I RÄTTVIKS KOMMUN har en grupp flickor på högsta-diet under flera års tid samtalat om och bearbetat erfarenheter av mobbning.

Som utgångspunkt har flickorna sett och diskuterat olika spelfilmer. Parallellt med detta har de även utvecklat ett eget filmmanus och gjort en egen film om mobbning. Om bakgrunden till arbetet och om hur flickorna fått stöd och hjälp att vända en svår situation i klassen till någonting konstruktivt berättas i denna skrift.

Utifrån olika perspektiv beskrivs flickornas arbete med sin egen film – före, under och efter dess tillkomst. Flickorna medverkar själva med texter där de berättar om hur de uppfattat projektet och hur de arbetat tillsammans.

Genom att visa sin film och möta andra elever hoppas flickorna få igång diskussioner och rollspel kring ämnet mobbning och på det sättet bidra till att förebygga och motverka mobbning i skolan.

Erfarenheterna från Furudals skola kan användas som utgångspunkt för andra som vill arrangera temaarbeten kring mobbning och kan också fungera som inspiration till ett eget skapande – till att göra sin egen film.

Flickorna som deltagit i projektet är: Svea Bäckman, Johanna Hedlund, Emma Hermansson, Elsa Larsson, Nicole Matsson, Emelie Nilsson, Maria Räs, Jessica Sundberg och Caroline Wickman.

Rättvik och Falun i april 2004

Christina Nilsson-Padilla
Skolkurator, Rättviks kommun

Malin Lagergren
Mediepedagog, Film i Dalarna

Av Christina Nilsson-Padilla

Att hitta nya vägar i arbetet mot mobbning

ATT HITTA NYA VÄGAR att bygga upp en god arbetsmiljö, med trygga relationer och positiva förebilder, är en ständig uppgift för oss alla som arbetar i skolan. Vi behöver metoder för att stärka barns självförtroende och göra dem lyhörda för varandras känslor och behov. Ibland måste vi akut kunna hantera problem som utanförskap, trakasserier, våld och mobbning. Att i en större grupp tala om sig själv och om de värderingar som präglar gemenskapen på skolan är många gånger svårt och känsligt. Här kan film vara ett utmärkt hjälpmedel som utgångspunkt för samtal.

Höstterminen 2000 fick jag en förfrågan av rektor och lärare vid grundskolan i Furudal om jag, i min roll som skolkurator, kunde arbeta med en grupp flickor på mellanstadiet. Flickgruppen bestod då av 14 elever, nio elever i årskurs 6 och fem elever i årskurs 5.

Av olika anledningar var situationen i klassen minst sagt problematisk. Klassföreståndaren sammanfattade läget så här:

”Intriger: man måste vara på ett speciellt sätt för att få vara med i gänget. Attityd: eleverna går in i diskussion om ALLT! De kan inte ta ett nej. Säger man åt dem kan det bli ’mä’ eller ’vadårå’ till svar.”

Jag fick möjlighet att tillsammans med skolsköterskan träffa flickorna en timma i veckan. Vi samtalade och gjorde olika värderingsövningar. Syftet med träffarna var att ge eleverna tillfälle att regelbundet och i lugn och ro få möjlighet att prata om attityder och relationer för att på sikt försöka ändra beteendemönster och skapa ett lugnare klimat i klassen och på skolan. Flickorna behövde hjälp att komma till insikt om vad de själva kunde göra för att alla skulle må bra. De behövde någon som hade tid att lyssna på dem och möta dem där de befann sig.

När nio av flickorna började årskurs 7 fortsatte jag att träffa dem. De andra fem gick kvar på mellanstadiet i årskurs 6.

Vi började titta på videofilmer med teman som utanförskap, mobbning och konflikter. Efteråt samtalade vi om innehållet. Flickorna fick tänka efter och fundera kring sin egen roll på skolan. Vi stoppade filmerna och tittade på olika scener flera gånger. Vi samtalade om hur det kan kännas att bli utsatt, kränkt och mobbad. Frågorna var många, laddade och nära den egna verkligheten. Hur skulle de själva känna och agera i liknade situationer? Skulle de ha gjort eller sagt på annat sätt?

Genom filmerna fick flickorna möjlighet att reflektera kring sin egen verklighet. Genom att se andra i situationer liknande deras egen blev det tillåtet att sätta ord på något som faktiskt skulle kunna handla om dem själva. Det blev plötsligt naturligt att tillsammans prata om känsliga saker genom att det inte handlade om dem själva, utan om personerna i filmen. Samtalen blev långa och engagerande. Jag märkte tydligt att film har ett språk som ungdomar är mycket duktiga på att tolka och förstå, nämligen känslans språk. Att titta på en film och sedan samtala kring handlingen i den gav en mental förberedelse för eleverna att handla när de senare i verkligheten hamnade i liknande situationer.

De filmer vi tittade på var långfilmen *Sanning eller konsekvens* av Christina Olofson (Sandrew Metronome) samt kortfilmerna *Filmen om Anna* (producerad av Polisen i Karlshamn och Jämshögs Folkhögskola), *Utanför* av Kjell Gustavsson (producerad av Cymbal TV) samt *Dom sparkar dig i själen* (en norsk kortfilm som i Sverige distribueras av Interfilm). Senare såg vi även UR:s programserie RAMP – Om mobbning (tre delar) och dokumentärfilmen *Johanna! Yohanna!* av Thomas Danielsson (FilmCentrum).

Efter att flickorna under en termin sett, samtalat om och analyserat en mängd filmer växte tanken fram att de skulle göra något eget. Flickorna började skriva ett manus utifrån sin egen situation. Samtidigt som de skrev konfronterades de med sin egen verklighet i skolvardagen. De fick möjlighet att reflektera över sitt beteende och de började samla på sig en mängd kunskaper om mobbning, något som de så småningom ville dela med sig av till andra elever. Flera syften kunde alltså nås. Eleverna bearbetade sin egen situation och skulle senare också kunna få bidra med sina kunskaper och tankar kring mobbning, trakasserier och utanförskap vid temadagar och klassrumsdiskussioner.

I mars 2002 inleddes ett samarbete med Film i Dalarna, ett regionalt resurscentrum för film och video med uppgift att stödja arbete med film och andra medier i Dalarnas län. Flickorna skulle få möjlighet att göra en film

utifrån det manus de börjat skriva och kunde via Film i Dalarna få professionell hjälp. En mediepedagog, Malin Lagergren, och en filmare, Ingvar Grau, kom nu in i arbetet med flickgruppen. Mötet med de professionella filmskapparna och känslan av att "nu är det på riktigt" gjorde att flickorna växte.

Flickorna fick i uppgift av sin svensklärare att skriva ner sina erfarenheter från arbetet med filmen. Så här skrev en av flickorna:

När vi gick i 6:an var det bråk och tjafs med lärarna och väldigt oroligt och stökigt i klassen och det förekom lite mobbning. Då delades tjejerna upp i två grupper och grabbarna i en grupp för sig. Vi fick gå ifrån lektionerna och prata med skolsyster och med skolkuratorn Christina Nilsson-Padilla om just det här med allt bråk och tjafs. Vi pratade och gjorde övningar, till exempel talövningar och reaktionsövningar (glad eller ledsen).

När vi gick i 7:an pratade alla tjejerna med Christina Nilsson-Padilla och vi fick göra egna berättelser och sedan satte vi ihop dem så att det blev en berättelse. Vi fick kolla på olika filmer om mobbning som andra skolor hade gjort. Då började vi få filmtankar.

Christina pratade med Film i Dalarna och vi började skriva ett manus som var våran berättelse. Vi fick ändra på lite saker i berättelsen så att det blev ett riktigt manus. Vi satt i olika smågrupper och ändrade på manuset och berättelsen.

De första gångerna som Film i Dalarna var här så tog vi stillbilder och satte ihop. Det var kul. Vi fick sedan göra övningar (scener vi fick prova ur berättelsen vi gjort själva) innan vi skulle börja filma. Sedan började vi filma på riktigt. Det var roligt och man skrattade mycket, men det kunde vara lite jobbigt när man var tvungen att spela om och om igen, men det berodde på hur mycket man skrattade.

Arbetet med filmen blev ett stort grupparbete där alla var delaktiga och hade ansvar för olika områden. Alla behövdes! Det blev mycket tydligt för flickorna. Att en ny yrkesgrupp kom in i skolans relativt slutna värld gjorde att flickorna kände sig tagna på allvar. Malin Lagergren och Ingvar Grau fanns på plats just för dem. Det kändes stort. Flickorna fick en bra introduktion till vad filmskapande handlar om. De fick lära sig filma, redigera, göra bildmanus, tänka ut miljöer där filmen skulle spelas in med mera. De fick se varandra i nya roller. De fick bryta mönster. I klassen hade de sina givna roller, inom ramen för filmarbetet fick de visa upp sig i helt nya situationer.

En av flickorna beskriver det så här:

När man ska göra film är det inte bara att filma och spela roller, utan det är mycket mer än bara det. Det krävs mycket samarbete, tålamod och vilja.

När vi gjorde vår film behövdes det ett bra tålamod. Det var hårda och kalla dagar. Vi fick lov att stanna efter skoltid och filma. Lärarna tyckte inte alls om att vi var borta så mycket från lektionerna.

Vi fick stå ut med lärarnas tjat, kalla dagar och mycket slit. Tålamod är något man måste ha när man gör film. Man måste också samarbeta mycket, alla skulle vara med på allting. Samarbete är viktigt, utan samarbete skulle det aldrig ha blivit någon film. Det var mycket arbetsamt att göra film. Det tog på krafterna. Man var ofta jättetrött efter en heldag med filmen.

En viktig poäng i filmen som flickorna gjort är att den visar på alternativa sätt att handla i olika situationer. I filmen backas därför vissa scener tillbaka och ger ett alternativt händelseförlopp. Hur ser det ut när en relation fungerar – och vad är det egentligen som händer när något går snett? Genom de olika alternativen får tittaren möjlighet att fundera vidare kring frågan: Hur kan vi/jag göra för att förhindra att människor omkring oss utsätts för kränkningar av olika slag?

Vi diskuterade mycket kring dessa alternativ, hur de skulle se ut, om de överhuvudtaget skulle vara med i filmen eller visas separat efteråt, i en "egen" film. Resultatet blev till slut att de fick ingå i filmen.

När filmen – som fick titeln *Sånt är livet?!* – var färdig visade flickorna den för sina kamrater på högstadiet. Flickorna höll själva i visningen, sammanställde frågor och ledde diskussioner i klasserna. De lät också kamraterna spela rollspel kring olika mobbningssituationer. Det var glädjande att se hur stolta flickorna var och hur de växte när de fick berätta om sin film. Lärarna på skolan säger idag att flickorna är en mysig grupp som de gärna sätter sig ner och pratar med. Uppstår svårigheter är flickorna mer medvetna och de har mod att ta tag i det som händer. Flickorna vet att det finns lösningar, bara man vågar tala öppet med varandra.

För flickorna och mig har det varit en lång resa. Vi har arbetat tillsammans i fyra år. I samband med att flickorna presenterat och diskuterat sin film har jag funderat över vad det varit för komponenter som lett fram till att flickorna befinner sig där de är idag. Hur kommer det sig att ett gäng stökiga tjejer blivit en grupp ansvarskännande unga kvinnor? Hur kan man

i skolan arbeta processinriktat med en ungdomsgrupp och på så sätt hjälpa dem framåt? Hur kan man förändra ett negativt mönster genom att fokusera på lösningar?

Jag vill lyfta fram sex olika komponenter som jag tror bidragit till den här utvecklingen:

1. Kontinuiteten. Sedan flickorna gick i 6:an har vi regelbundet träffats. Ett förtroende har byggts upp mellan mig och flickorna, flickorna emellan och även ett förtroende för vuxna i omgivningen.

2. Samtalen. I de många samtalen har flickorna fått hjälp att sätta ord på sina känslor. Flickorna har hela tiden fått känna att det funnits en tro på att de har något att bidra med i diskussioner och att det funnits någon som lyssnat när de berättat om saker som varit viktiga för dem. Genom samtalen har vi hela tiden följt upp det som hänt i gruppen. Olika företeelser har klätts i ord vilket bidragit till självreflektion.

3. Filmtittandet. Genom att se och diskutera film har flickorna fått gemensamma utgångspunkter för samtal. Kring filmerna har flickorna vågat öppna sig och prata om känslor och relationer. Filmsamtalen blev en "empatikurs".

4. Det egna skapandet. Att i grupp få arbeta med manus och filminspelning, ett konkret skapande, har gjort att flickorna svetsats samman. De har fått se varandra i nya roller. De har fått prova på att göra något de inte gjort förut och fått känna att de klarat av det. Gruppen, som från början var problemet, blev i stället en tillgång.

5. Vuxna utanför skolan. Kontakten med vuxna, från en annan profession (i detta fall mediepedagogen och filmaren) som kom in i skolan var mycket positiv för flickorna. De vuxna utifrån kunde tillföra ny kunskap och var inte färgade av tidigare händelser på skolan utan såg på eleverna utan förutfattade meningar om vilka de var och hur de förväntades vara.

6. Positiv förstärkning. Flickorna har fått presentera sin film i olika sammanhang. I det sociala samspelet med dem som arrangerat visningarna och i dialogen som uppstått vid frågestunden efter visningarna har flickorna gjort nya landvinningar. De har vuxit i takt med att de tagit allt större ansvar. Framför allt har de temadagar som flickorna arrangerat ute på skolorna bidragit till att de fått känna att det är de själva som äger och driver frågan om hur man kan förbättra arbetsklimatet på skolorna och förebygga mobbning. För flickorna har det handlat om att växa in i nya roller. Kraften ligger i att inte längre bli identifierad som den som har problem, den som alla är trötta på – utan istället bli sedd i ett nytt ljus, som den som leder intressanta diskussioner, den som har erfarenhet av att göra en film, den som fått stipendium och så vidare.

Resan har tagit tid och för min och flickornas del har det varit värdefullt att arbetet fått ta den tid som behövs. Med små steg har vi kommit långt. Själva säger flickorna idag: ”Det har varit så kul och spännande. Det här blev mycket större än vi trodde från början. Det är häftigt!”

SCEN 10.

Lotta kommer förseent till eng-lektionen.

Linda

Varför kommer du förseent

Läraren

Välkommen sätt dig på din plats.
Vi läser på sidan 37. Joanna
kan du förbrätta?

Joanna (läser häckigt)

Sam looked up in the sky.

↖

Linda
Nej, looked
sky

↖
He saw a little bird

→ Läraren

Tack, Lotta kan du fortsätta?

Lotta läser lite fel

↖ Linda

~~Lotta läser lite fel~~

• Nej, det ska vara bird

Läraren

tack Lotta

Klassen fortsätter jobba

Lektionen tar slut

Läraren

Lotta, kan du ståna en stund?

Lotta

Ja, visst

De andra gör

Lotta packar ihop sina böcker
Läraren

Vartför var du sen i morso?

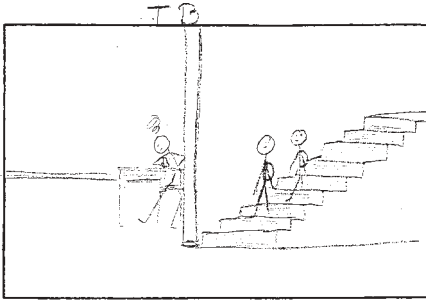
Lotta

~~Ja, missade bussen~~
Jag tror att skaffa en matte nu
Läraren

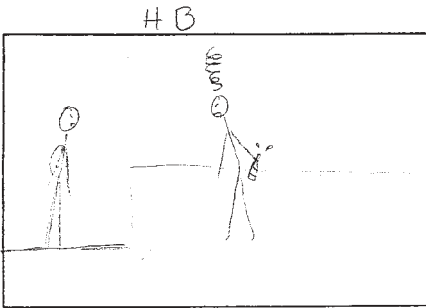
Oj då, det är sant som händer

Men då vet jag

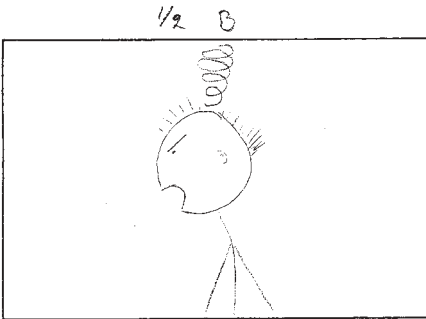
Lotta går ut på rast

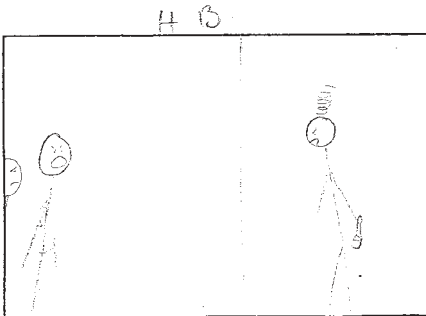
Alexandra och
Sandra går ner
för trappan.

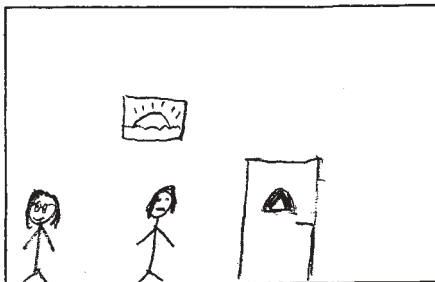
Pappan kommer.
Han är full.

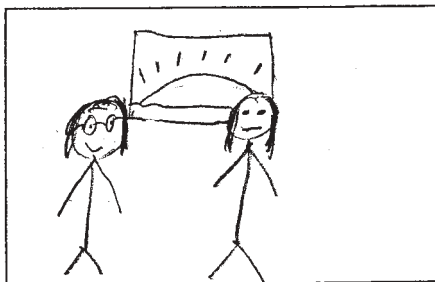
Pappan - Var färskani!

- Skit i det! - alex
- Håll käften ungjäv!?
Sandra ser ledsen
- Skit i gubbarn - alex

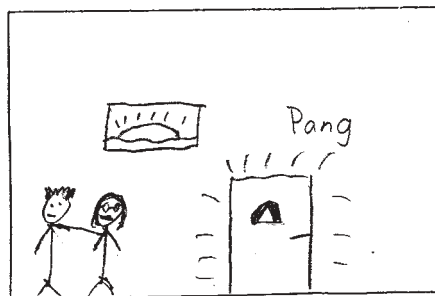
Gudrun följer efter
Sanna till dörren

Gudrun frågar
Sanna om dom
kan hitta på
något efter Sannas
skildag.

Ansträng dig
inte.

Sanna smäller
igen dörren, Hans
kommer in och
tröstar Gudrun.

Av Malin Lagergren

Processens utvecklande kraft

HUR STÖDJER VI PÅ BÄSTA SÄTT den skapande filmverksamheten i skolan? Hur når vi ut? Hur ska vi kunna uppmuntra ett filmskapande arbete bland barn och ungdomar?

Mobila Medieverkstaden i Dalarna är ett samarbete mellan Film i Dalarna och AV-Media Dalarna och kom till för att initiera och stödja praktiskt arbete med film och andra medier i skolan med teknikstöd och pedagogisk kompetens.

I Rättviks kommun har det trots ett ekonomiskt kärvt läge sedan några år spirat en filmpedagogisk verksamhet med skolbio, med planer på en medieverkstad och praktiskt filmarbete i skolan. Christina Nilsson-Padilla, skolkurator i Rättviks kommun, kontaktade oss på Film i Dalarna och berättade om sitt arbete med en grupp flickor i Furudal och om hur de under lång tid samtalat om mobbning med film som utgångspunkt. De ville göra en egen film om mobbning och Christina undrade om vi på Film i Dalarna kunde hjälpa dem med det. Ett ovanligt initiativ från en skolkurator tyckte vi, men ett bra tillfälle att stödja och uppmuntra flickor att arbeta med film.

Det fanns en tydlig idé och ett grundmanus som flickorna själva skrivit. Därmed fanns det också en egen drivkraft hos dem att gå vidare. Skolans rektor gav sitt stöd till projektet och lärarna på skolan var också positivt inställda till filmarbetet.

I mars 2002 bestämde vi oss, Ingvar Grau, teknikansvarig på Film i Dalarna, och jag, Malin Lagergren, mediepedagog på Film i Dalarna, för att besöka Christina Nilsson-Padilla och de nio flickorna som då gick i årskurs 7 på Furudals skola. Vi inledde det samarbete som sedan skulle pågå i drygt ett år.

Vid vårt första besök fick flickorna presentera sitt manus och tankarna kring hur filmarbetet skulle gå till. De hade grundhistorien klar för sig. Huvudpersonen Lotta skulle ta livet av sig och tjejerna som mobbat henne skulle ångra sig, det var de överens om, men de visste inte riktigt hur det skulle gå till. Flickorna visste vilka skådespelare som behövdes och vilka roller de själva skulle spela i filmen. Till nästa träff skulle de skriva mer på manus och fundera över scener som verkade svåra att genomföra.

För att komma igång fick flickorna göra en enkel övning i att berätta med stillbilder. Den gick ut på att de gruppvis hittade på varsin berättelse som de sedan fick berätta med hjälp av tre stillbilder som de tog med en digitalkamera. Deras bildberättelser blev en bra utgångspunkt för att diskutera hur man berättar en historia och hur man berättar med bilder. Det flickorna framför allt verkade uppskatta var att få se sig själva och varandra på bild, vilket också var ett sätt att börja vänja sig vid det. Att vi genast började göra något praktiskt tillsammans gav också näring åt deras förväntningar. Samtidigt förstod de att det skulle krävas något av dem, att det innebar ett seriöst arbete från deras sida om det skulle bli någon film.

Nästa gång vi träffades hade flickorna hunnit sammanställa sitt manus. Vi läste igenom det och valde därefter ut två scener som de fick i uppgift att filma rakt av från manus. Därefter fick de klippa ihop scenerna i vår bärbara datorredigering. När vi tittade på resultatet kunde de själva se att det behövdes fler bildvinklar, bättre inlevelse i skådespeleriet, en regissör i stället för åtta, tydligare kroppsspråk samt att en bild kunde säga mer än ord. De gjorde därefter ett bildmanus på samma scener och vi uppmanade dem att vara noga med bildutsnitt och kameravinklar.

Vid nästa träff filmade vi med bildmanus som utgångspunkt. Ingvar Grau instruerade om det som skedde bakom kameran: kamerainställningar, bildkomposition, mikrofonplacering med mera. Jag arbetade med det som skedde framför kameran: regi, skådespeleri, inlevelse, undertexter och så vidare.

Genom att hela tiden utgå från flickornas egen produktion kunde vi utveckla deras kunskaper om att göra film. Vid någon av de första träffarna använde Ingvar whiteboarden för att förklara vilka olika bildutsnitt som fanns, och tjejerna svarade med total ignorans. De gillade inte när det blev ”skola”. De ville att vi skulle vara något annat.

Arbetet framskred. Mellan träffarna hade flickorna arbetsuppgifter att lösa. När vi träffades var det mycket som skulle hinnas med på kort tid och det krävdes samarbete och närvaro, både fysiskt och mentalt. Om någon var borta märktes det direkt. Det hände ofta att vi fick ringa hem till den

som var sjuk och ställa frågor eller helt enkelt be personen komma, för att inte arbetet skulle stanna av.

Ingvar Grau gick igenom hur en filminspelning går till och vilka olika funktioner som behövs: fotograf, regissör, ljudtekniker, attributör, scripta, rollbesättare och scenograf. Flickorna fick själva välja vilka funktioner de ville ha och vi fick en tydlig arbetsfördelning inför själva filmarbetet.

Jag satt med flickorna som skrivit manus. Vi gick igenom hur ett manus behöver se ut rent grafiskt för att fungera och vi diskuterade innehållet. Manuset var ju inte klart från början, det saknades scener som band ihop och avslutade historien. Det blev många scener som skrevs till. När manusgruppen till slut var klar var det dags att sätta sig och stryka i manus. Det gick till så att vi gick igenom varje scen och vad den hade för betydelse i historien. Det var tjejernas egen historia varför det också var relativt enkelt för dem att förklara vad de ville berätta med varje scen. De testscener vi gjort underlättade också deras förmåga att se filmen framför sig. Det gick förvånansvärt lätt att stryka tio av trettiofem scener ur filmen. Några scener var inte möjliga att genomföra mitt i vintern och några scener skulle bli allt för tidskrävande att få till stånd och ytterligare några tillförde inget nytt till berättelsen.

De skrev även, under viss protest, in några alternativa scener i berättelsen, scener där små saker, gester, miner, ordval, förändrade situationen. Christina Nilsson-Padilla arbetar lösningsinriktat mot mobbning och ansåg att det var viktigt att det fanns positiva alternativ i filmen. Flickornas tvivel rörde egentligen mest hur man skulle få in de alternativa scenerna i filmen utan att förstöra grundberättelsen. Även där gick diskussionernas vågor höga innan flickorna slutligen lät oss prova att låta berättelsen backa några gånger i filmen för att i stället ta en ny vändning – och de var till slut nöjda med det.

Hur filmen skulle sluta blev egentligen inte klart förrän vid klippningen. Vi vuxna tyckte kanske inte att döden var den bästa utgången i den här sortens film, även om vi kunde förstå hur flickorna resonerade. Efter många och långa diskussioner i hela gruppen enades flickorna så småningom om ett öppet slut, där den som ser filmen får tänka vidare själv.

Varje inspelningsdag inleddes med dramaövningar. Vi gjorde enkla lekar och ibland speciellt riktade övningar för att testa uttryck och känslor inför inspelningen. Det var mycket skratt och fniss, vilket var viktigt både för gemenskapen och för att ”fnissa av sig”. Flickorna fick också öva på undertexter, det vill säga att säga en sak och med kroppen visa något annat.

Vid något tillfälle testade flickorna gränserna och övergick till att utsätta

varandra för elakheter. Då stoppade vi genast övningen och satte en tydligare gräns för det tillåtna som de därefter utan invändningar följde. Flickorna uppskattade dramaövningarna. De uppfattade det helt och hållet som en lek. Det var frivilligt att vara med och glädjen från dem som var med lockade även dem som först varit tveksamma att delta i övningarna.

Flickorna lade ner mycket tid på smink och kläder, det fanns egentligen ingen gräns för detta engagemang. Där fick vi mana på för att de inte skulle fastna i detta arbete – men det kan också ha handlat om en viss nervositet inför inspelningarna. Två av flickorna hade tänkt ut kläder och frisyrer åt filmens karaktärer och de ansvarade även för att skådespelarna såg likadana ut vid de olika inspelningstillfällena.

Två flickor hade haft i uppdrag att hitta rätt miljöer för de olika scenerna. Dels var det scener i och utanför skolan och där fanns inte så mycket att välja på, men scenerna hemma hos flickorna i filmen valde de med stor omsorg utifrån hemförhållanden och rollernas karaktärer. Huvudpersonen Lotta skulle till exempel ha ett rum som visade att hon var en hästintresserad tjej. Flickorna hade en klasskamrat som hade sitt rum tapetserat med hästbilder. Det fick bli Lottas hem.

Filminspelningen ägde rum under några kalla novemberdagar. Vi hade gjort ett ambitiöst inspelningsschema där alla scener hemma hos Lotta spelades in vid ett tillfälle, alla klassrumsscener vid ett annat och så vidare. Det tog längre tid än planerat och det var mycket krävande med många omtagningar och sträng kyla. Ingvar Grau instruerade fotograf och ljudtekniker och lät dem sedan sköta sig själva, så långt det var möjligt. Jag värmdde upp skådespelarna och stöttade regissörerna i deras arbete. Vi ville att flickorna skulle ta ansvar och arbeta själva, men vi fanns där hela tiden och gav goda råd när så behövdes.

Sent på eftermiddagen, när den sista scenen äntligen var klar och vi samlades för att säga hej och tack till varandra, trötta och frusna, var det någon av flickorna som sa: ”Kan vi inte träffas i morgon igen och börja klippa filmen?”

Så blev det inte. Vi tog en välförtjänt paus och bjöd sedan ner flickorna till Film i Dalarna i Falun där de fick titta igenom det inspelade materialet. Vi hade gärna sett att de fått klippa hela filmen själva men med tanke på det långa avståndet mellan Furudal och Falun, och det faktum att vi redan tänjt på lärarnas tålmod när det gällde ledighet, fick det bli en kompromiss. Flickorna fick klippa varsin scen och därefter tog Ingvar Grau ansvar för den slutliga klippningen. Flickorna hade synpunkter under resans gång både när det gällde klippning och musik. Ingvar fick till exempel byta ut

inledningsmusiken och det var många diskussioner både när det gällde slutet och de alternativa scenerna. Men flickorna hade alltid sista ordet och det gjorde att de var aktiva ända fram till dess att filmen var klar.

Vi har hela tiden förlitat oss på processens utvecklande kraft. Därför har vi kunnat stanna upp och låta tiden verka och inte i första hand sett till det slutgiltiga resultatet. Vi har varit säkra på flickornas egen vilja att ta nästa steg framåt och inte försökt att gå händelserna i förväg.

Jag tror inte att flickorna från början kunde drömma om hur mycket arbete det skulle krävas av dem. Jag tror inte heller att de inledningsvis såg arbetet med filmen som något utvecklande, något de skulle kunna lära sig något av. De ville att det skulle vara kul och de ville att det skulle hända saker. De ville göra något de aldrig gjort förut. Samtidigt fick det inte vara för mycket jobb och framför allt fick det inte vara ”skola”. Och mitt i allt betvivlade de att de verkligen skulle kunna göra en egen film.

Ingvar Grau och jag kom in i skolan utifrån och arbetet pågick i princip vid sidan av den ordinarie undervisningen. När lärarna kom in i bilden var det för att stödja eleverna på deras egna villkor. Lärare och övrig skolpersonal fick också vara med i filmen och underordnade sig då flickornas ledning.

Tillsammans skapade vi en ny arena där flickornas bakgrund och gemensamma historia var okänd för oss. Vi visste inget om dem, de visste inget om oss. För flickorna var själva drivkraften att få förverkliga en dröm – att göra en egen film. De fick skapa sig nya roller, både verkliga och fiktiva.

Kontakten med Christina Nilsson-Padilla har varit avgörande för vårt samarbete med flickorna. Christina var nästan alltid med när vi träffade dem. Hon mötte dem varje vecka, vi kanske en gång per månad. Det var Christina som höll reda på vad flickorna behövde göra mellan våra träffar. Om några konflikter uppstod i gruppen eller om det blev andra oklarheter kunde hon följa upp det med dem. Hon har också, från sitt kuratorsperspektiv, speglat den gruppprocess vi gått igenom och därigenom även givit mig och Ingvar perspektiv på vårt arbete som pedagoger och handledare.

Vår roll har varit att stödja flickorna. Vi har stått för hantverksskunnande och professionalism. Flickorna har lyssnat, tagit in, provat sig fram och erövrat ett nytt kunskapsområde och ett nytt språk. Jag har upplevt att de har haft mycket bestämda åsikter när det gäller filmen och det har varit vår uppgift att vara lyhörda för deras berättelse och skapa former för att utveckla deras idéer. Vår känsla, nu när filmen är klar, är att flickorna är mycket stolta över filmen – och över sina egna insatser i arbetet med den.

Av Christina Nilsson-Padilla

Filmpremiär på Furudals skola

JAG ÅKER DE KNAFFT FYRA MILEN från Rättvik till Furudals skola den 10 juni 2003. Det är en strålande dag. I bilen har jag en kartong med en marsipantårta med dekoration. Mitt på tårtan står det: ”Till åttans filmtjejer!”

Flickorna kommer emot mig i en flock när jag går över skolgården. Premiärnerverna har satt in. Flickorna har förberett premiären. Filmen ska visas tre gånger. De tre klasserna på högstadiet har flickorna i förväg delat in i smågrupper. Klasskompisarna ska nämligen efter att de tittat på filmen själva få prova på att göra korta improvisationer kring temat mobbning. Flickorna har också skrivit ner frågor som de ska ta upp i samtal efter filmen.

Så är det dags. Eleverna och några lärare sitter bänkade i ett av klassrummen som vi utrustat med en storbildsvideoprojektor. Carro och Jessica inleder med att berätta om hur de för två år sedan började träffas tillsammans med mig och skolsköterskan för att det varit stökigt i klassen. De berättar om filmens tillkomst:

”Vi har lärt oss att det är viktigt att kunna samarbeta om det ska bli något”, säger de samstämmigt.

”Alla har haft olika ansvar. Några har skrivit manus, Nicole har ritat och gjort bildmanus, fast vi fick prova allihop först, vi har alla fått hjälpas åt. Alla har varit lika viktiga och så har vi upptäckt nya sidor hos varandra.”

Kompisarna i klassen lyssnar nyfiket och ser smått imponerade ut. Efter några minuters introduktion är det så dags att släcka ner i klassrummet och filmen *Sånt är livet?!* kan rulla igång.

Det är knäpptyst. Eleverna följer hänfört det som utspelar sig på duken. De grips av allvaret i temat samtidigt som det då och då från olika håll kommer igenkännande fniss. Det är speciellt att se sina klasskompisar på

filmduken i nya roller. Att se sina kompisar i roller där de föreställer någon annan, men som ändå på väldigt många sätt handlar om deras egen verklighet. Många känner säkert igen sig själva och minns obehagliga situationer de varit i. Det är också spännande att se dem man känner igen, där finns ju läraren, kanslisten, någons mamma som är busschaufför och flera elever från skolan som är statister. Miljön är den de vistas i varje dag. Det är ju deras egen skola, där de har blivit kära, där de känt utanförskapet svida, där de skrattat åt helgens missöden, där de suttit och repeterat de sista sidorna inför provet, där de fått beröm av sina lärare eller gråtit på toaletten över ett IG. Allt detta och mycket annat finns förmodligen i dessa elevers associationer när de tittar på filmen.

När filmen är slut är kamraterna berörda. Applåderna är långa och varma.

Carro (som spelar Jonna i filmen) och Jessica (som spelar Lotta, den mobbade flickan) ställer sig framför klassen.

”Varför blir Lotta mobbad?” frågar Carro.

Det blir tyst. Lotta är ju en helt vanlig tjej. Ingen kan svara.

”Kanske för att hon inte röker, inte är lika ball”, försöker någon.

”Kunde lärarna ha gjort något för att undvika det som hände?”

”De kunde ha varit mer uppmärksamma. Gått till grunden med vad det var som hände. När Lotta ligger utanför toaletten borde läraren ha förstått att det var något allvarligt som hänt. Inte nöjt sig med svaret att hon inte fick upp dörren och ramlade.”

”Vad är mobbning då?” fortsätter Carro.

”När trakasserierna håller på hela tiden.”

”När den utsatte personen tycker det! Det är den som blir utsatt som avgör när det är mobbning.”

”Man testar gränser hela tiden. Det är viktigt att man sätter gränser. Om inte den som blir utsatt kan göra det måste någon annan hjälpa till.”

”Vad är det för skillnad mellan fysisk mobbning och utfrysning?” frågar Jessica.

Eleverna har detta helt klart för sig och de är överens om att utfrysningen måste vara värst.

”För då syns man inte, det är som om man inte finns.”

”Det gör ont i själen och det finns där hela tiden. Det onda efter slaget går över även om det också är hemskt.”

”Vad kan vi göra åt det då?” frågar Carro.

”Föräldrarna ska prata mycket med sina barn, fråga hur de mår, hur de har det. Lärarna ska finnas till hands och vara uppmärksamma på elever som inte verkar må bra.”

”De ska ta allvarligt på det som hänt.”

”Varför mobbar man då?” frågar Jessica avslutningsvis.

”När man inte mår bra gör man så att någon annan inte mår bra”, säger någon självklart.

Efter samtalet får eleverna arbeta i grupper. Varje grupp ska inför de andra illustrera olika former av kränkningar. Det kan handla om fysisk mobbning, psykisk mobbning eller utfrysning. Grupperna visar hur kränkningen drabbar på olika sätt. Att eleverna själva får vara aktiva gör att de får omsätta orden i handling och de olika typerna av kränkningar blir tydligt åskådliggjorda.

Flickorna slutar med att tacka och hoppas att alla lärt sig något.

Efter den tredje filmvisningen bjuder rektor Svante på läsk i lärarrummet och vi festar på prinsessstårta. Läraren i svenska, Ola, tar kort med digitalkameran så att vi kan skicka bilderna med e-post till Malin och Ingvar som inte kunde vara med idag. Det är fnittrigt och glatt. Flera lärare ansluter och hugger in på tårtan. Flickorna får beröm och positiv feedback och det är omöjligt att ta miste på att denna dag kommer de inte att glömma i första taget.

✱

Efter filmens premiär har flickorna genomfört ett flertal visningar av sin film med efterföljande diskussioner för olika publikgrupper och i olika sammanhang, bland annat i samband med temadagar på skolan.

En höstkväll i september 2003 visade de under festliga former filmen för föräldrar, släkt och vänner. Flickorna hade förberett sig noga, kokat kaffe, brett smörgåsar och plockat fram jordnötter och cider till minglet innan.

I oktober fick flickorna möjlighet att föra upp frågan om mobbning i skolan på den politiska agendan. Då besökte flickorna Barn- och utbildningsnämnden i Rättviks kommun och visade filmen inför en grupp politiker som blev starkt berörda av filmen. Flickorna hade även förberett frågor kring mobbning i skolan till politikerna. Svaren på dessa frågor sammanställdes senare av politikerna vid nämndens sammanträde i februari 2004. (Läs politikernas svar på flickornas frågor sist i den här skriften.)

I början av februari 2004 fick flickorna ta emot ett kulturstipendium från Rättviks Rotaryklubb. De tilldelas stipendiet för att de ”genom framgångsrikt arbete förbättrat arbetsklimatet på skolan”. De visade sin film i samband med att de tog emot stipendiet och vid frågestunden efteråt märktes att flickorna blivit allt säkrare att hantera diskussionen. Deras

resonemang var mer uttömmande än tidigare och svaren fanns där på ett mer självklart sätt.

I mitten av februari 2004 fick flickorna själva hålla i en temadag om relationer, konflikter och mobbning för de två mellanstadieklasserna på skolan, en 4-5:a och en 5-6:a. Flickorna var uppdelade i två grupper och hade ansvar för varsin klass. De hade skickat ut inbjudan till klassförestandarna och eleverna. I inbjudan stod det:

När trakasserierna övergår till mobbning, hur kan vi göra för att snabbt få stopp på det som händer? Vi ska se filmen *Sånt är livet?! Alla bjuds på fika. Vi kommer också att leka och ha roligt.*

Att det var äldre elever från den egna skolan som berättade för de yngre och ledde dem genom olika viktiga frågor som handlade om deras skolvardag ökade engagemanget hos alla som deltog under temadagen. Det gav kraft och vitalitet åt innehållet. Nu fick flickorna använda sig av sina egna erfarenheter som de bearbetat under flera år och inte minst blev filmen något påtagligt, som kan visas och fungera som utgångspunkt i de viktiga samtalen.

Filmen *Sånt är livet?!* har visats och presenterats vid skolbiodagen under Umeå Filmfestival den 19 september 2003 samt vid skolbiodagen under BUFF – Barn- och ungdomsfilmfestivalen i Malmö den 12 mars 2004. Den 2 april 2004 visades filmen vid en skolbiodag under Stockholm Filmfestival Junior på Filmhuset i Stockholm. Då var också alla flickorna inbjudna att berätta och svara på frågor inför en engagerad publik bestående av lärare som arbetar med film i skolan. Det var naturligtvis en stor utmaning.

Tack vare dessa visningstillfällen har flickorna fått erfara att de blivit tagna på allvar, att de fått uttrycka sina känslor och tankar och att de fått respons på det de berättat. Nu tar de steget vidare och vi vuxna kan ta ett steg tillbaka.

”Kul att vara regissör”

Jag trodde inte att det skulle bli någon film

Först hade vi problem i klassen. Så fick vi prata om det. Vi kollade på filmer och skrev berättelser. Vi satte ihop berättelserna och gjorde olika scener av dem. Sedan bestämde vi att vi skulle göra en film.

Vi började med manus och sånt. Vi ändrade manus, flyttade om olika scener. Vi fick hjälp av Film i Dalarna med inspelningen. Vi fick bestämma roller själva och det gick bra. Först var det krångligt men sedan gick det framåt.

Jag trodde inte att det skulle bli någon film för allt tog ju så lång tid att göra och så stoppade vi ju en tid. Jag trodde inte att vi skulle göra något mer. Men sedan började vi igen att spela in och göra klart alla scener. Då började det se ljusst ut för filmen.

Jag var scenograf. Det var kul. Jag fick bestämma platser och hur miljön skulle se ut. Och jag fick bestämma att saker skulle vara där och där.

I filmen spelar jag Frida, en tjej som är med sina kompisar i sin kompis-krets, en kaxig tjej som också är rolig. För att vara henne måste man ha respekt. Hon har lite problem hemma. Frida är ju adopterad, så det är inte lätt för henne hemma eller i skolan.

Emelie Nilsson

Jag valde kläder till alla roller

Under inspelningen fick jag hålla reda på vad alla hade för kläder, hur de hade håret och hur de var sminkade. Jag fick hjälpa till en del med sminket och att sätta upp håret. Vi hade en egen liten ”loge” i skolans bibliotek. Jag kom inte alltid ihåg vad alla hade på sig. Men så kan det väl vara

ibland? Jag funderade ut vad alla passade att ha för kläder till sina roller. Jag tyckte att det var kul.

I själva filmen är jag fjortisen Jonna. Hemma har jag en mamma som tjuvar på mig. Jag är en av dem som mobbar Lotta. Min roll var ganska kul att spela. Som när vi satt hemma hos Alexandra och Sandra och skulle sminka oss. Då skulle jag måla mig själv på näsan med ett läppstift. Då var det ganska svårt att hålla sig för skratt.

Caroline Wickman

Film måste se verkligt ut

Varje morgon innan vi skulle börja filma hade vi dramaövningar. Vi låtsades vara liftare som skulle vara olika karaktärer och så skulle resten i bilen gissa vad man var. När de kom på vad man var så skulle alla andra i bilen göra samma sak.

Vi skulle gå tvärs genom rummet. Malin sa en massa saker som vi skulle vara, till exempel mammor, ledsna eller töntar. Vi fick träna på att ha hög och låg status. Vi gjorde ja-leken. Det var när alla skulle skrika ”ja” så fort någon sa att man skulle göra något. Vi gjorde en massa övningar där man skulle träna på att vara glad eller att vara ledsen. Man skrattade mest. Men det var bra att få träna.

Vi testade att göra alla scener i filmen. Man fick lov att vara väldigt koncentrerad. Vi ändrade manuset några gånger och tog bort några scener som verkade onödiga. Det var scener som inte berättade så mycket.

Vi spelade in nästan alla scenerna i den ordning som de stod i manuset. Vissa scener fick vi spela in samtidigt, när vi var på någon speciell plats så att vi inte behövde åka dit igen, till exempel när vi skulle spela in hemma hos Lotta. Först spelade vi in första scenen när hon vaknade, sedan scenen när hon gick till festen och sedan scenen när hon kom hem från festen.

När vi skulle klippa filmen delade vi in oss i tre grupper. Vi bestämde oss för vilka scener varje grupp skulle ta. Vi lade in alla tagningar på datorn. Vi kollade igenom vilka tagningar som blev bäst. Om de var för långa klippade vi av en bit så att de passade med de klipp som kom efter. Till slut när vi hade satt ihop alla klipp blev det en hel scen.

Det man måste tänka på när man klipper film är att det ska se verkligt ut, att det ska vara samma ljus och att kameran eller mikrofonen inte är med i bild. De som ser filmen ska känna att det händer på riktigt. När vi hade klippt klart alla scenerna så visade vi upp hur långt vi kommit för varandra. Det blev bra, men det var mycket kvar.

Johanna Hedlund

Scriptan håller koll

Min uppgift var att vara scripta. Jag blev jätteglad. Som scripta så ska man hålla koll på alla saker som ska vara med i scenen. I filmen spelade jag Sara som går på gymnasiet och som brukar vara med Alexandra (Maria) och Sanna (Svea). Vi mobbade Lotta.

Emma Hermansson

Kul att vara regissör

Min roll hette Sanna och gick på gymnasiet. Hon brukade vara med Alexandra (Maria) och Sara (Emma). Jag hade inte så stor roll, men det var okej. Det var ändå kul att spela Sanna.

Min uppgift var att vara regissör. Jag ville ha den uppgiften så jag blev glad när jag fick den. Jag tror att de flesta fick de uppgifter som de ville. Som regissör fick jag och Johanna, som också var regissör, säga hur vi tyckte att skådespelarna skulle agera. De fick såklart också välja hur de skulle agera. Det var kul att vara regissör och jag tycker att det blev ett bra resultat.

Svea Bäckman

Jag lärde mig sköta kameran

Jag fotograferade en del av filmen och var ibland ljudtekniker. Jag var med och gjorde bildmanus. Vi började med utomhusscener som var ungefär i mitten av filmen, sedan spelade vi in början och sist slutet.

I början var det ovant med kameran, hur man skulle vinkla och ställa upp den. Men efter ett tag så hade jag lärt mig mer och det gick snabbare att vinkla kameran rätt. Bildmanuset gick rätt snabbt att teckna för att jag är van att rita. Det är ett av mina intressen.

I början hade vi inte alls några förväntningar på arbetet med filmen. Vi trodde att det skulle bli som vanligt, att vi påbörjade det men sedan skulle det inte bli någonting av det. Vi pratade mest och kollade på andra filmer, som *Sanning eller konsekvens*. Vi kom inte någon vart. När Film i Dalarna kom förändrades allting. Då började vi tro att det skulle bli en film. Med stora prestationer och många kalla timmar, utomhus framför kameran, så blev det till slut en film som man kunde se och tänka på om och om igen.

Nicole Matsson

Drygt med alla omtagningar

Jag tyckte det var kul att spela in filmen, men det var drygt ibland när man skulle göra alla omtagningar.

Elsa Larsson

Man känner sig som en kändis

Fredagen den 2 april 2004 klockan 6.30 klev vi på bussen i Furudal. Klockan 7.28 klev vi på tåget i Rättvik som skulle ta oss till Stockholm. När vi kom fram åkte vi till Filmhuset där vi skulle berätta för lärare och andra inbjudna om vår film och svara på publikens frågor.

Vi blev väl mottagna av människorna på Filmhuset. Man kände sig nästan som en slags kändis. Alla var väldigt trevliga och generösa. Vi fick ett väldigt gott påskägg. Det enda som var jobbigt var tågresan.

Maria Räs

Filmen blev bra

Den här filmen vi har gjort tyckte jag blev bra. Den kanske kan få mobbare att förstå vad som kan hända. Tänk på det alla mobbare: SLUTA MOBBA! Allt blir bara fel då.

Jessica Sundberg

Av Christina Nilsson-Padilla

Filmhandledning till *Sånt är livet?!*

Filmens handling

Lotta, 14 år, går i åttan på en högstadieskola i Mellansverige. När filmen börjar väcks Lotta av sin mamma ur en mardröm. Några elever från Lottas skola står böjda över henne och skriker okvädningsord rakt i ansiktet på henne.

Lotta har försovit sig. Med drömmen plågsamt kvar i medvetandet och med insikt om att även denna dag kommer att bli en i mängden av alla dagar då hon får utstå kränkningar, vädjar hon till sin mamma att få stanna hemma. ”Jag mår inge bra”, försöker hon. Mamman, som inte kan se att Lotta är sjuk, insisterar att hon ska gå till skolan.

Lotta missar bussen och kommer för sent till skolan. Läraren är inte sen att påpeka att Lotta inte är i tid. ”Och varför är du sen då?” säger läraren och klasskamraterna skyndar sig att fylla i: ”Ja, precis!”

Lotta får en direkt tillsägelse av läraren inför klassen: ”Du får väl se till att stiga upp lite tidigare på morgonen.” När Lotta sedan får läsa läxan högt inför klassen läser hon fel och kamraterna skrattar. Läraren låtsas som om ingenting hänt.

Skoldagen fortsätter med att Lotta på olika sätt inte bara ställs utanför gemenskapen, utan också trakasseras, både psykiskt och fysiskt. Vid ett toalettbesök håller några äldre elever för dörren när hon ska gå ut. Plötsligt släpper de dörren och Lotta ramlar handlöst i golvet. De sparkar henne och fäller kränkande kommentarer. När en lärare dyker upp försvinner eleverna snabbt därifrån. Lotta reser sig och borstar av sig. På lärarens fråga om vad som har hänt svarar Lotta att hon inte fick upp dörren. Läraren ser konfunderad ut, men gör ingenting ytterligare åt situationen.

Lotta undanhålls information om vad som ska hända under skoldagen. Hon får försöka snappa upp vad eleverna talar om ute i korridoren. Detta utnyttjar klasskamraterna. De lurar i Lotta att en mattelektion är inställd. Lotta går hem. När läraren frågar var Lotta är svarar eleverna att de minns "inte är Lottas barnvakter". Läraren gör klart att "det här ska han ta upp med Lotta sen". I slutet av lektionen önskar han eleverna att de ska "ha det så kul på festen!"

Lotta har tidigare fått gliringar angående festen samma kväll. I samma andetag som hon svarade på frågan om hon ska komma på klassfesten frågade en av klasskamraterna cyniskt: "Får du vara uppe så sent?"

Hemma hos en av flickorna i klassen gör sig en grupp tjejer i ordning inför festen. De sminkar sig, lyssnar på musik, pratar och skrattar. Lotta är inte där. Hon är ensam hemma med sin mamma. Mamman vill skjutsa Lotta till festen eftersom det är kallt ute. Mamman ska bara dricka upp sitt kaffe först.

Lotta anländer till festen när de andra flickorna redan är där. Flickorna knuffar omkull henne. Liggande på marken får Lotta ta emot sparkar och förolämpningar. Innan de lämnar Lotta håller en av flickorna ut det sista innehållet i sin ölburk över henne.

Förtvivlan stiger inom Lotta. Hon reser sig sakta upp från marken och tar sig hem. Väl hemma undrar mamman varför hon är så tidigt hemma. Lotta vill inte prata. Hon låser in sig på toaletten. Hon står länge framför spegeln. Övergivenhet, sorg och förtvivlan speglas i hennes ansikte. Hon tänker:

Allt känns så meningslöst.
Alla hatar mig.
Jag har ingen rätt att leva.
Det är ju lika bra att försvinna bort från alltihop.
Det skulle bli så mycket bättre då.
Jag vet att de inte tycker om mig.
Men vem bryr sig?
Inte jag...
Eller jo, det gör jag.
Men de vet ju i alla fall att jag finns.
Men ändå – de bara slår ju.
Det gör så ont.
Det är lika bra att...
DÖ!

Lotta får syn på en burk tabletter som står på spegelhyllan framför henne och hon sträcker sig efter burken.

På morgonen, när mamma ska väcka Lotta, hör vi mammans förtvivalade röst: "Vakna Lotta! VAKNA!!!" Mamman ruskar desperat sin dotter och rösten övergår i ett skrik som bär fram det ofattbara och oacceptabla. Lotta ligger där till synes livlös i sängen.

Alternativen

I filmen backas vissa scener tillbaka och vi får se alternativa sätt att lösa olika situationer. I kommunikationen mellan människorna som möter varandra finns alltid en möjlighet att välja väg – olika sätt att kommunicera. Saker kan sägas på olika sätt eller inte sägas alls, handlingar kan utföras aggressivt, vänligt eller inte alls.

I den första alternativa scenen blir Jonna vänligt bemött av sin mamma på morgonen till skillnad från i den scen vi fått se tidigare. Då tjatade mamman på henne att hämta lillebror efter dagis och så vidare. När Jonna nu står på bussen och ser Lotta komma springande försenad säger hon till busschauffören att Lotta ska med bussen. Hon har kanske inte behov av att hämnas på Lotta eftersom hon själv blivit vänligt bemött på morgonen. Busschauffören inväntar Lotta som nu hinner med bussen.

Den andra alternativa scenen äger rum i klassrummet. Läraren väljer att ta upp Lottas sena ankomst ensam med Lotta efter lektionens slut istället för inför hela klassen. Det blir en sak mellan honom och Lotta och de övriga eleverna får inte chansen att komma med gliringar. När Lotta läser fel rättar han henne direkt och ingen hinner skratta. Hon får på detta sätt ett respektfullt bemötande.

I den tredje alternativa scenen säger flickorna att de inte ska ha någon mattelektion, det visar sig vara sant. Lotta får också en komplimang för att hon har en fin tröja. Denna, om än så lilla uppmärksamhet, betyder mycket för Lotta. Hon lyser upp. I busskön får hon stå i lugn och ro och i bussen kan hon sätta sig direkt, utan hånfulla kommentarer. Hon blir "normalt" behandlad. Lotta frågar inte heller på bussen om hon får sätta sig, utan slår sig bara ned.

I den sista alternativa scenen tackar Lotta nej till att bli skjutsad till festen av sin mamma. "Jag vill gå själv", säger Lotta. "Det blir bara värre annars", tillägger hon lite tyst. Så går hon. Vad som händer på festen får vi inte se.

Att diskutera

Mobbning handlar ofta om en nedlåtande attityd mot den utsatte. Ge exempel på detta från filmen. Finns det någon förklaring till att just Lotta blir utsatt?

Vad är skillnaden mellan mobbning och vanligt bråk?

Man brukar skilja mellan fysisk mobbning, psykisk mobbning och utfrysning. Fysisk mobbning innebär sparkar och slag, knuffar och krokben och så vidare. Psykisk mobbning handlar om att man får ta emot glåpord eller kränkande kommentarer. Utfrysning är då man behandlas som om man inte finns, den utsatte får ingen information om vad som ska hända, ingen pratar med honom eller henne. Ge exempel på olika typer av mobbning som förekommer i filmen!

De negativa handlingar den drabbade utsätts för kan verka oförargeliga. Sammanlagt blir upprepandet av dessa handlingar outhärdliga för den utsatte. Hur skiljer sig elevernas beteenden i de alternativa scenerna? Hur påverkar detta Lotta?

I början av filmen får vi se hur några av huvudpersonerna har det i sina hem. Hur kan hemsituationen inverka på hur elever beter sig mot andra kamrater?

Man kan i filmen se hur även läraren bidrar till att utsätta Lotta för kränkande behandling. På vilket sätt? Hur skiljer sig lärarens beteende i den alternativa scenen? Hur påverkar det Lotta?

Man kan skilja mellan fem olika aktörer som på olika sätt är inblandade i en mobbningssituation. Vad kan var och en av dessa göra för att mobbningen ska upphöra? Vilket ansvar har de för att mobbningen upphör?

- Den utsatte (mobbningsoffret)
- Plågaren/plågarna, mobbaren/mobbarna
- Skolpersonalen
- De som finns runt omkring och tittar på
- Föräldrarna

Produktionsuppgifter

Sånt är livet?!

Regi: Svea Bäckman, Johanna Hedlund

Manus: Svea Bäckman, Johanna Hedlund, Emma Hermansson,
Elsa Larsson, Nicole Matsson, Emelie Nilsson, Maria Räs,
Jessica Sundberg, Caroline Wickman

Foto: Nicole Matsson

B-foto: Elsa Larsson

Ljud: Emma Hermansson, Nicole Matsson

Scenografi: Jessica Sundberg, Emelie Nilsson

Attributör: Caroline Wickman

Scripta: Emma Hermansson

I samarbete med Malin Lagergren och Ingvar Grau på Film i Dalarna.

I rollerna:

Lotta – Jessica Sundberg

Sandra – Johanna Hedlund

Jonna – Caroline Wickman

Frida – Emelie Nilsson

Linda – Elsa Larsson

Alexandra – Maria Räs

Sanna – Svea Bäckman

Sara – Emma Hermansson

Speltid: 17 minuter

Mer att läsa

EN GENOMGÅNG av olika teoribildningar inom grupppsykologi och ledarskapsteori ges av Lars Svedberg i boken *Grupppsykologi – om grupper, organisationer och ledarskap* (Studentlitteratur, 1997).

Gruppen som grogrund – en arbetsmetod som utvecklar (Liber utbildning, 1993) av Gunilla O. Wahlström presenterar en metod för hur man kan arbeta personlighetsutvecklande med barn i grupp.

I boken *Våldets kusliga fascination – att hantera destruktivt beteende och mobbning bland barn och ungdomar* (Natur och kultur, 1998) beskriver den jungianske analytikern Allan Guggenbuhl sitt framgångsrika arbete i skolklasser där mobbning och annat destruktivt beteende blivit ohanterligt.

Gunnar Höistad redogör för hur man kan förebygga, upptäcka och stoppa mobbning i boken *Mobbning och människovärde* (Gothia, 2001).

Läraren Åke Sahlin berättar i boken *Stäng inte av! – Film som verktyg för samtal* (Våldsskildringsrådets skriftserie nr. 26, 2001) om sitt arbete med samtal kring känslor och livsfrågor utifrån olika filmer.

Mats Wahl har redigerat antologin *Den onda dagen* (Brombergs, 2004) som problematiserar frågan om kränkningar i skolan och visar på tekniker för hur man utifrån skönlitteratur kan initiera samtal, reflektion och analys kring olika former av kränkningar och mobbning.

Rättvik den 20 februari 2004

Till eleverna i åk 9 på Furudals skola

Barn- och utbildningsnämndens gemensamma svar på frågeställningarna, antaget vid sammanträdet 2004-02-19.

Vad anser du som politiker att man bör göra för att förebygga mobbning?

Svar: Som skolpolitiker måste vi försäkra oss om att varje skola har en handlingsplan för förebyggande av mobbning och en åtgärdsplan för hur man skall hantera en redan uppkommen mobbningsituation. Genom skolornas respektive faddrar har skolpolitikerna möjlighet att få information om skolmiljön.

Skulle du kunna tänka dig att avsätta pengar i budgeten för detta?

Svar: Vi har som skolpolitiker svårt att se att ett problem som mobbning löses genom att man sätter av pengar i budgeten. Hur mycket, och till vad skall dessa pengar räcka? Det är idag så lätt att ha den uppfattningen att alla problem motverkas och löses med hjälp av pengar. Mobbningsfrågan handlar inte i första hand om pengar utan är allas ansvar inom skolan såväl som i samhället i övrigt. Att vara vaksam och våga gripa in när en medmänniska far illa kostar inte pengar, det kostar omdöme, handlingskraft och mod. Att däremot stötta ett projekt, liknande den utmärkta film som gjorts i Furudals skola, känns angeläget, om medel finns eller kan göras tillgängliga. Dramatisering, film eller teater är utmärkta sätt för att fokusera och reda ut problem, att göra verkligheten begriplig.

För Barn- och utbildningsnämnden

Björn Guström
Ordförande

I **FURUDALS SKOLA I RÄTTVIKS KOMMUN** har en grupp tonårsflickor under flera års tid samtalat om och bearbetat erfarenheter av mobbning.

Som utgångspunkt har de haft spelfilmer i olika genrer och parallellt har de även utvecklat ett eget filmmanus och gjort en egen film om mobbning. I denna skrift berättas om bakgrunden till arbetet och om hur flickorna fått stöd och hjälp att vända en svår situation i klassen till någonting konstruktivt.

Utifrån olika perspektiv beskrivs flickornas arbete med sin egen film – före, under och efter dess tillkomst. Flickorna medverkar själva med texter där de berättar om hur de uppfattat projektet och hur de arbetat tillsammans.

Genom att visa sin film och möta andra elever hoppas flickorna få igång diskussioner och rollspel kring ämnet mobbning och på det sättet bidra till att förebygga och motverka mobbning i skolan.

Erfarenheterna från Furudals skola kan användas som utgångspunkt för andra som vill arrangera temaarbeten kring mobbning och kan också fungera som inspiration till ett eget skapande – till att göra sin egen film.